

Kuidas valmib Eesti suurim pronkskuju

Rakvere Vallimäele tarva kuju püsti panemise mõtte autor, linnakunstnik Priit Verlin kutsus mind kolmapäeval kaasa, et läheme vaatame, kuidas Eesti suurim pronkskulptuur valmib.

Aarne Mäe

Sõidame Tallinnast läbi Laagri poole, siis keerame ühe järjekordse Maksimarketit tagant paremale ning jõuame tööstusmaastikule, mida Hurda küüniks nimetatakse - tegemist on pronksivalutehasega. Ja aia ääres vedelevad ilmatu suured Kalevi poja jupid.

Tarva munad on külalisraamatuks

Poolik Tarvas asub vanas sepikojas. Verlin palub mul raskest ust paotada, et tehtavat suursümbolit ja ühtlasi meie sisenemist videofilmile jäädvustada. Tarvas vahib vastu, sarved laiali - jõe pikk ja kõrge, aga kiit-sakas kuidagi.

"Tere, sõbrad!" saabub mõni aeg hiljem ka autor Tauno Kangro ise ja ulatab oma tugeva skulptorikäe. Vanas sepikojas hõõgab sooja gaasiahi, laual on mõned Tarva õlle pudelid ning plaadimängijas "Viimse reliikvia" filmimuusikaga laserplaat.

Ja ruumis troonib muidugi elukas ise: kolm ja pool meetrit on sarveotste vahe, kaks seitsekümmend on sarve pikkus, viis meetrit on sabast laubani ja kolm kaksikümmend tuleb kõrgus.

Muust eristuvad silmanähtavalt looma munad. "Selle järgi,

kuidas Tarva munad läikima hakkavad, näeb, kui palju külastajad sellest skulptuurist hoolivad, see on nagu külaliste-raamat," tähendab Kangro.

Nimelt olevat inimese higi sellise keemiaga, et pronksiga kokku puutudes see poleerib materjali niivõrd, et ei tuhmu enam kuigi kergelt. Kangro (kõminal): "Ma ennustan, et need munad saavad kõvasti poleeritud."

Tarvast tuleb suurim pronkskuju Eestis. Kunagi Jaak Soans tegi ühe kaheksa meetrise sirbi ja vasara, mille alt marssisid kommunistliikud noored rusikad püsti. Aga see hävitati peagi pärast valmimist, sest nõukogude võim lõppes äkki ära. Pidi minema Karla katedraali, kuid see poleks sinna nagunii sisse mahtunud ka, nii et sulatati üles.

Kangro läks raskema vastupanu teed

Kerkiv pronkstarvas on seega ikkagi suurim. Päris tarvas oli kolm ja pool meetrit pikk ning kaks ja pool kõrge. Õudne elukas. Aga viimane neist löödi maha Poolas läinud sajandi lõpul. "Nad surid välja, sest sellisele suurele lihamäele oli väga hea pihta saada," selgitab Kangro. Verlin muudkui filmib.

Tarva vahemudeli tegi Kangro priske, nüüdne näib päris lahja, kuid massi tuleb veel peale.

Kangro: "Kõik vead, mis ma tegin, tegin vahemudeli juures ära. Ta on ikkagi metsloom, ta peab olema hästi voolujooneline, võimas, metsik ja ürgne. Vahemudel oli liiga paks. Ja stilisee-

rida ma tahaksin seda vanadele koopajoonistele mõeldes."

Rakvere linnapea laualt on toodud ka väike pronksist ürgveisekuju, et seda enda tööle eeskujuks seada. Kui vahemudelit oli keerukas teha, siis suure kuju kipsi modelleerimine esitab taas uue väljakutse ja töögi on märksa lõbusam.

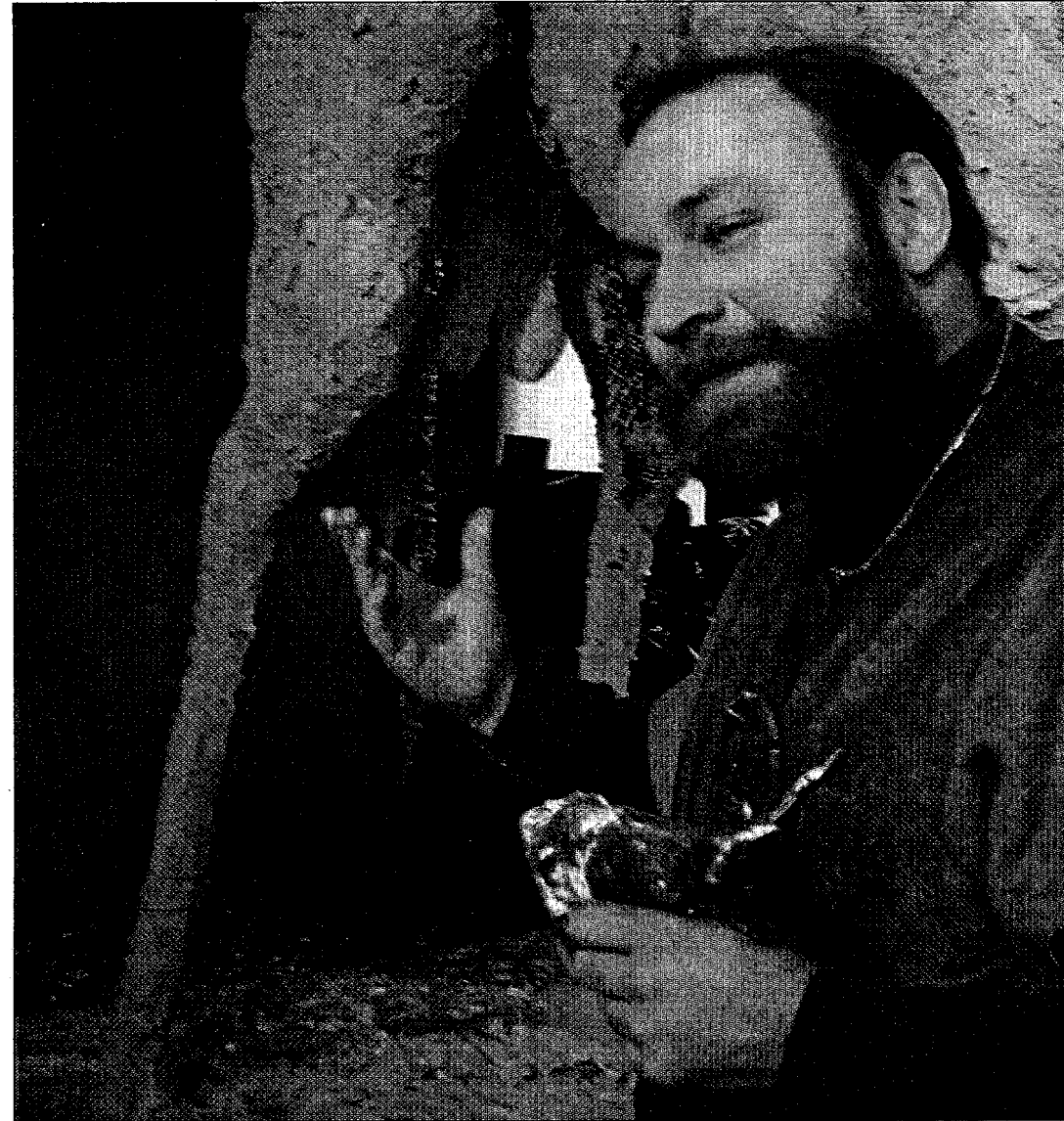
Milline see töö on? Alla läheb saepuru ja kipsi segu ja peale hakkab Kangro modelleerima käsitsi kipsiga kõiki neid nüansse. Miks kipsiga, sest nii tuleb korreksem, saab kergemini lihvida ja poleerida.

Kangro (kõuehäälel): "Tuli välja, et sel on nii suur mass, et kui ma hakkasin nägu tegema, on savi juba kõhu pealt maha kukkunud. Savi on mugavam kui kips, seega läksin raskema, aga kvaliteetsema vastupanu teed."

Teist nädalat teeb ta seal seda suurt kuju, pikad päevad järjest. Enne oli vaja ruum tüh-jaks teha. Kangrol oli küll plaan oma vanalinna ateljee juurde suur ruum püsti lüüa, kuid muinsuskaitse luba oodates oleks aeg asjatult raisku läinud. Kuuri teeb ta valmis nagunii ja Tarva mudeli paneb sinna välja.

"Ajan selle siit rullide peal õue, nagu Trooja hobuse, siia mahuks mitu meest sisse ka. Vaata, kus on karkass, vaata, kus on keevitus." Nii räägib Kangro.

Kui me ära tuleme, jääb ta kuju modelleerima. 14. detsembriks peab modelleeritud olema. Siis hakkab poole jaanuarini negatiive võtma. Siis tuleb pronksivalu. Siis pannakse Vallimäele püsti. "Seal ta ei tundugi enam nii suur," märgib Priit Verlin.

Paari nädala pärast modelleerimisega lõpetav skulptor Tauno Kangro usub, et tarva pronksmunad lüüakse Vallimäel turistide poolt kiiresti läikima.

Kalev Lilleorg